

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Хмельницький національний університет

Актуальні проблеми філології та перекладознавства

Збірник наукових праць

Випуск 13

Хмельницький 2017

ЗМІСТ

Бойко Ю. П. Синкретизм у системі складнопідрядних речень сучасної англійської мови.....	3
Головацька Ю. Б. Локалізація як засіб збереження емоційної експресії рекламного повідомлення при перекладі	7
Грех О. В., Добровольська С. Р. Іншомовна підготовка в середній школі у Польщі та Україні	11
Дмитрошкін Д. Е. Компоненти та моделі основокладання в сучасній спортивній термінології.....	16
Долинський Є. В. Поняття та компоненти готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності в інформаційно-освітньому середовищі університету	21
Дорофєєва О. М. Концептуальна метафора у сучасному англomовному політичному дискурсі.....	26
Ємець О. В. Принципи лінгвістичного аналізу у навчанні художнього перекладу	30
Іванців О.В. Співвідношення понять «стратегія» і «тактика» в лінгвістиці	34
Ігнатів Н. Є. Творчість Світлани Алексієвич як відображення духовного досвіду письменниці	37
Крамар В. Б. Центральний конфлікт і конфлікт «невидимий» у романі «Історія світу у десяти з половиною розділах» Дж. Барнса.....	42
Куца О. І. Термінологічні скорочення у сфері енергетики та шляхи їх відтворення засобами цільової мови	45
Магдюк О. В. Applied linguistics in the course of language teaching process	49
Мацюк О. О. Формування комунікативної компетенції у майбутніх перекладачів засобами інформаційно-комунікаційних технологій	53
Мітягіна С. С. У пошуках прототипу головного героя роману Етель Войнич «Овід»: родинно-побутова версія виникнення образу Артура Бертонна.....	58

ТЕРМІНОЛОГІЧНІ СКОРОЧЕННЯ У СФЕРІ ЕНЕРГЕТИКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВІДТВОРЕННЯ ЗАСОБАМИ ЦІЛЬОВОЇ МОВИ

Анотація

Стаття присвячена вивченню термінологічних скорочень у сфері енергетики. З'ясовано суть понять «скорочення» та «термінологічне скорочення». На основі аналізу функціонального підходу до вивчення термінології та підходу Е. Скороходька до класифікації скорочень, ідентифіковані типи термінологічних скорочень енергетичної сфери. У розвідці виокремлено та проаналізовано основні шляхи їх відтворення засобами цільової мови, а також окреслені перспективи подальших досліджень у цьому напрямку.

Ключові слова: скорочення, термінологічні скорочення, багатосегментні скорочення, транслітерація, сфера енергетики.

У сучасному світі усі виробничі процеси відбуваються з використанням енергії. Відтак енергетику вважають основою господарства. Разом з тим, слід зауважити, що споживання енергії постійно зростає, а невідновні енергоресурси є вичерпними. У зв'язку з цим фахівці з різних куточків світу ведуть перемовини щодо раціонального використання енергії, запровадження альтернативних видів енергії та створюють спільні проекти. Зазвичай, як перемовини, так і вся супровідна документація ведуться англійською мовою (яка у наш час по праву вважається *lingua franca*), активно послуговуючись термінами та термінологічними скороченнями. Відтак для подальшої імплементації розроблених проектів на місцях здійснюється переклад відповідними цільовими мовами.

Зацікавленість науковців різними аспектами проблематики термінологічних скорочень не є новою. Зокрема, наукові розвідки В. Карабана присвячені вивченню англійських термінологічних скорочень у науково-технічних текстах та способам їх перекладу українською мовою; Е. Скороходько описує суть понять «скорочення» та «термінологічне скорочення», а також подає їх класифікацію; Ф. Селісбері студіює англійські термінологічні скорочення у галузі фізіології рослин; Л. Вергун вивчає скорочення в англійській терміносистемі «Освіта» та їх переклад українською мовою; Ю. Грибіник досліджує скорочення та аббревіатури в англійській геодезичній термінології; К. Коваленко висвітлює проблеми перекладу аббревіатур англійської медичної термінології; Е. Квятек здійснює контрастивний аналіз англійських та польських термінологічних скорочень у галузі картографії. Втім така увага дослідників до цього про шарку лексики не вичерпує його сутності, а навпаки, відкриває нові перспективні вектори для його студіювання. Разом з тим поза фокусом наукових розвідок залишаються термінологічні скорочення у сфері енергетики.

Метою дослідження є виявлення різних типів термінологічних скорочень у галузі енергетики та визначення шляхів їх відтворення засобами мови-мети.

Матеріалом дослідження слугувала суцільна вибірка англійських термінологічних скорочень з Програм розвитку ООН в Україні у сфері енергетики та їх відповідників українською мовою [5; 10], адже, услід за М. Камбре [7], Т. Кияком [3], Х. Сейгером [8] та низкою інших науковців, вважаємо, що вивчення термінів повинно відбуватися у динаміці. Оскільки

саме використання функціонального підходу відповідатиме сучасному стану фахової мови та матиме практичну цінність.

Насамперед зазначимо, що **скорочення** визначається як частина слова, що вживається після втрати його окремих елементів [1, с. 143].

Е. Скороходько поділяє скорочення на текстові та термінологічні [6, с. 55].

Оскільки об'єктом нашого дослідження є термінологічні скорочення, вважаємо за необхідне вказати, що у науковій парадигмі термін «термінологічні скорочення» використовується для позначення загальноновживаних (іноді стандартних) синонімічних коротких варіантів стандартних термінів. Як правило, ці скорочення зазвичай зрозумілі фахівцям без додаткових пояснень [6, с. 55].

Е. Скороходько виділяє такі структурні типи скорочень:

- 1) літерні скорочення;
- 2) поскладові скорочення;
- 3) часткові скорочення, що складаються з літери або складу і повного слова;
- 4) змішані скорочення, які складаються з літер та складів;
- 5) цифрові скорочення, які складаються з літер або складів і цифр;
- 6) усічені слова [6, с. 55–56].

У матеріалах нашого дослідження були виявлені літерні та часткові термінологічні скорочення. Розглядаючи їх як невід'ємний компонент науково-технічних текстів, В. Карбан акцентує увагу на тому, що існує чотири основних способи їх передачі цільовою мовою. При цьому вчений уточнює, що два з цих способів є власне перекладом (за допомогою відповідного скорочення або повного слова чи словосполучення), а два – транскодуванням (самого скорочення чи відповідного слова або словосполучення) [2, с. 449].

Ідентифіковані нами термінологічні скорочення були відтворені таким чином:

– **відповідним скороченням** (цей спосіб перекладу передбачає використання існуючої в мові перекладу аббревіатури-відповідника. Слід зазначити, що у мові перекладу скорочення може бути побудованим за тією ж моделлю, що і в мові оригіналу). Однак іноді трапляється так, що відповідник-скорочення у мові-меті не відповідає кількості компонентів у вихідній мові. Це трапляється у результаті відмінностей у структурі двох мов. Так, українську мову відносять до синтетичних мов, у той час як англійська належить до аналітичних. Серед досліджуваних термінологічних скорочень виявлено, що UNDP (United Nations Development Programme) [10] перекладається відповідником-скороченням **ПРООН** [5], утвореним від терміна **Програма розвитку ООН**. Втім у досліджуваному матеріалі подається тільки термінологічне скорочення. Можемо припустити, що перекладачі прийняли рішення залишити у цільовому тексті тільки скорочення без пояснення у зв'язку з тим, що по-перше, на сайті у рубриці «Докладніше» [5] можна прочитати його тлумачення і, по-друге, термінологічне скорочення **ПРООН** є відомим широкому колу українських читачів, які цікавляться розробкою та розвитком міжнародних проектів в Україні.

– **багатосегментним скороченням**:

МАРФ (Ministry for Agrarian Policy and Food) [10] – Мінагропром [5]. Хотілося б разом з тим підкреслити той факт, що термінологічне скорочення **МАРФ** відображає виключно українське поняття – центральний орган виконавчої влади, який формує та реалізовує державну аграрну політику в Україні. В українській мові повна назва цієї урядової структури є такою: Міністерство аграрної політики та продовольства України [4], а скорочена – Мін-агропром (яка за способом творення відрізняється від англійського відповідника). Утім, як бачимо, перекладачі, врахувавши культурні особливості української мови вдало відтворили це термінологічне скорочення за допомогою багатосегментного скорочення.

– *відповідною повною формою терміна або терміна-словосполучення* (до цього способу вдаються тоді, коли у мові перекладу відсутнє скорочення, причому для перекладу необхідно визначити повну форму скорочення у мові оригіналу):

SDGs (Sustainable Development Goals) [10] українською мовою відтворено як *ціль сталого розвитку* [5]. Зауважимо, що незважаючи на широкий вжиток цього термінологічного скорочення у матеріалах дослідження воно зафіксоване лише у деяких електронних словниках [9] (серед низки інших варіантних відповідників, що, у свою чергу, вимагає від перекладача ґрунтовних знань, пошуку додаткової інформації та аналізу контексту), однак ще не зафіксоване у двомовних словниках. Таким способом відтворені такі термінологічні скорочення як:

SDS (Sustainable Development Strategy) [10] – *Стратегія сталого розвитку* [5];

RLP (Regional landscape park) [10] – *урочище* [5];

EMIS (Energy Management Information System) [10] – *інформаційна система енергоменеджменту* [5].

Варто звернути увагу також на переклад термінологічного скорочення *GHG (greenhouse gas)* [10], яке у деяких частинах тексту відтворено як *парниковий газ* [5], у інших відповідним скороченням – *ПГ* [5], але без роз'яснення його значення.

Термінологічне скорочення *BSU (Biomass Support Unit)* [10] перекладено відповідною повною формою – *Робоча група зі сприяння використанню біомаси* [5], а також поряд подається термінологічне скорочення, яке має меншу кількість компонентів, ніж запропонований термін-відповідник, а саме: *РГБ* [5].

– *транслітерується* (побуквенно імітується форма вихідного термінологічного скорочення): наприклад, термінологічне скорочення *ESCO (Energy Service Companies)* [10] відтворюється скороченням *ЕСКО* [5], до якого, як правило у дужках або у виносці, додається його тлумачення. Однак незрозумілим залишається той факт, що у різних статтях у рамках Програм розвитку ООН в Україні подаються різні пояснення: в одних випадках – це *енергетична компанія* [5], а в інших – *енергосервісна або енергозберігаюча компанія* [5]. На нашу думку такий підхід до роботи з термінологічними скороченнями не є доречним, адже призводить до створення паралельних форм (варіантів) терміноодиниць, що з часом утруднюватиме роботу перекладачів та термінологів, адже терміни-синоніми є небажаними в усіх без винятку термінологічних системах.

У матеріалах нашої розвідки ідентифіковані випадки, коли термінологічні скорочення були не відтворені цільовою мовою у тексті перекладу. Наприклад, термінологічне скорочення *GIS-based* [10] було опущено у мові-меті, оскільки воно було ідентифіковане у тексті, відтвореному реферативно. Також було виявлено, що термінологічне скорочення *ICDU (Institute for Community Development)* [10; 5] не перекладено українською мовою. Крім цього, цікавим є той факт, що замість українського еквівалента у цільовому тексті спостерігаємо іншомовне вкраплення.

Щодо термінологічного скорочення *EPC (Energy Performance Contract)* [10], яке перекладене відповідною повною формою словосполучення *енергосервісні контракти* [5], незрозумілим залишається рішення перекладачів залишити англійське термінологічне скорочення у перекладі, а саме: *EPC* [5].

Висновки. Отже, викладене дає підстави вважати, що дослідження текстів енергетичної сфери на лінгвістичному та перекладацькому рівнях є на часі у зв'язку з поживленням міжнародного співробітництва у цій галузі. Встановлено, що у Програмах розвитку ООН в Україні у сфері енергетики є низка термінологічних скорочень (літерних та часткових), які є синонімічними короткими варіантами стандартних термінів. Українською мовою ідентифіковані термінологічні скорочення перекладені відповідними скороченнями, багатосегментними скороченнями, відповідними повними формами термінів або термінів-словосполучень

або ж транслітеровані. Однак виявлені також випадки, коли термінологічні скорочення були вилучені або залишені вихідною мовою у цільовому тексті.

Наведене не вичерпує питання вивчення термінологічних скорочень у сфері енергетики. Перспективним завданням подальших досліджень вважається розробка комплексів вправ для формування умінь та навичок адекватного відтворення термінологічних скорочень у сфері енергетики у процесі професійної підготовки майбутніх перекладачів.

Список використаної літератури

1. Гончаров Б. А. К вопросу о типологии и переводе сокращений в англоязычной научно-технической литературе / Б. А. Гончаров // Теорія і практика перекладу : респ. міжвід. збірник / Б. А. Гончаров. – Київ, 1991. – № 17. – С. 143–151.
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В. І. Карабан. – Вінниця : Нова Книга, 2004. – 576 с.
3. Кияк Т. Заповіді українського термінознавства: монографія / Т. Кияк. – Чернівці : Букрек, 2014. – 56 с.
4. Міністерство аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/uk/ministry?nid=20193>.
5. Програми розвитку ООН в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/operations/about_undp.html
6. Скороходько Э. Ф. Вопросы перевода английской технической литературы (перевод терминов) / Э. Ф. Скороходько. – Київ : изд-во Киевского ун-та, 1963. – 92 с.
7. Cambre M. T. Terminology: Theory, Methods and Application / M. T. Cambre. – Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 1999. – 249 p.
8. Sager J. C. Practical Course in Terminology Processing / J. C. Sager. – Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 1990. – 264 p.
9. Web page: SDG [Electronic recourse] // Dictionary. Education. – Mode off access: <http://dictionary.education/english/dictionary/SDGs>
10. Web page: United Nations Development Programme (UNDP) in Ukraine [Electronic recourse]. – Mode off access: http://www.ua.undp.org/content/ukraine/en/home/operations/about_undp.html

KUTSA O. I.

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

TERMINOLOGICAL SHORTENINGS IN ENERGY DOMAIN AND WAYS OF THEIR RENDERING INTO TARGET LANGUAGE

Summary

The article deals with the study of terminological shortenings in energy domain. The essence of the concepts of “shortening” and “terminological shortening” has been clarified. On the basis of the analysis of functional approach to the study of terminology and E. Skorohodko’s approach to the classification of shortenings, the types of terminological shortenings in energy domain have been distinguished. The main ways of their translation into the target language have been identified and analyzed, as well as the prospects for further research in this direction have been outlined in the article.

Key words: shortenings, terminological shortenings, multi-segment shortenings, transliteration, energy domain.